

- Psykologers gjennomslagskraft krever at vi ser kritisk på oss selv

Fagsjefen i Psykologforeningen, Åste Herheim, svarer på psykologiprofessor Ole Jacob Madsens kritikk av psykologstanden.

TEKST

Øystein Helmikstøl

PUBLISERT 11. desember 2018

FAGSJEF Åste Herheim i Psykologforeningen mener det er nyttig å vurdere hvordan det psykologer sier, bidrar i debatten om psykiske lidelser. Foto: NPF

I sin nye bok kritiserer filosof og psykologiprofessor Ole Jacob Madsen både medier, forskere – og psykologstanden. Han «friskmelder ungdommen, men sykmelder psykologstanden i denne glitrende boka», skrev Dagbladets anmelder og ga terningkast seks.

Mer kritisk var anmelderen i psykologenes eget tidsskrift. «Uforløst om samtidsdiagnose», er tittelen på anmeldelsen her.

Psykologtidsskriftet intervjuet Madsen om boka i desemberutgaven.

– Psykologer inngår i et kretsløp der vi hele tiden må reflektere over virkningen vi og vårt tilbud har, og ikke utelukkende bør forstå oss selv som løsningen som vil dempe problemet, sa han blant annet.

Ansvar

Nå svarer flere av dem som blir kritisert i boka *Generasjon prestasjon*.

Åste Herheim, fagsjef i Norsk psykologforening, skriver i en kommentar til Madsens intervju at psykologers fagfelt og psykologprofesjonen i løpet av de siste 15-20 årene har fått betydelig gjennomslagskraft.

«– Med det følger et ansvar som fordrer at vi ser kritisk på oss selv. Der er Madsen en god hjelper, om du er enig i analysen eller ikke»

Åste Herheim

- Med det følger et ansvar som fordrer at vi ser kritisk på oss selv. Der er Madsen en god hjelper, om du er enig i analysen eller ikke, skriver Herheim til Psykologtidsskriftet. Hun mener filosofen og psykologiprofessoren har vært en viktig stemme i norsk psykologi de siste årene.

– Siden Madsen i Psykologtidsskriftet i 2009 spurte: «Vi antar at samfunnet vil bli mer humant om bare psykologene finner sin stemme og blir hørt. Er det en rimelig antakelse?», har han vært en viktig stemme i norsk psykologi. I begynnelsen var det kanskje uvant å ta inn over seg perspektivene den kritiske psykologien stilte oss overfor, men etter hvert har etterspørselen etter denne type tankegods økt betraktelig. Jeg tror det er fordi det får oss til å reflektere over psykologien og psykologers rolle i samfunnet.

- Mantra

Psykologforeningens fagsjef trekker fram ett eksempel: hvordan vi snakker om psykiske lidelser.

– I årene med Opptappingsplanen for psykisk helse fra 1998 til 2008 var mantraet «Nesten halvparten av oss vil i løpet av livet få en psykisk lidelse». Det var nødvendig å si dette igjen og igjen, først og fremst for å alminneliggjøre psykiske plager, men også for å vise hvor alvorlig det var at så mange ikke fikk den helsehjelpen de trengte.

Herheim mener det fortsatt gjenstår arbeid her, både for Psykologforeningen og for medlemmene.

– Vi skal jobbe for at det finnes gode og tilstrekkelige tjenester for de som trenger det, og for å redusere stigma. Samtidig tror jeg det er nyttig å vurdere hvordan det vi sier, bidrar i debatten om psykiske lidelser.

KRITISK BOK Ole Jacob Madsen er ute med boka *Generasjon prestasjon*. Nå svarer flere som blir kritisert i boka. Foto: Fartein Rudjord.

Begrepet “generasjon prestasjon”

Uttrykket «generasjon prestasjon» kommer for alvor inn i det offentlige ordskiftet fra og med 2014 med en reportasje av journalist Marit Bromark, skriver Madsen i boka.

Bromark sier til *Psykologtidsskriftet* at Madsen nok har rett i at hun er en tidlig bruker av begrepet «generasjon prestasjon» gjennom den nevnte artikkelen, men hun mener Madsen overdriver betydningen artikkelen hennes har hatt.

– Begrepet forekommer én enkelt gang i en bildetekst, men er ikke et bærende element i artikkelen. Artikkelen advarer foreldre mot å overfokusere på barns prestasjoner, og oppfordrer foreldre til å være mer opptatt av om barna har hatt det gøy enn om de har prestert godt når de deltar i fritidsaktiviteter og lignende, kommenterer Bromark og fortsetter:

– At denne artikkelen skulle ha skapt hele fenomenet «generasjon prestasjon», om det er det Madsen mener, stiller jeg meg sterkt tvilende til. Det er uansett ikke slik at man skaper et fenomen ved å peke på et som allerede eksisterer. I så fall må vi alle legge ned pennen, også Madsen.

Bromark er imidlertid enig med Madsen i at et ensidig blikk på norske ungdommer som prestasjonsorienterte og utslitte, ikke er heldig. Norsk ungdom er mye mer enn det, understreker Bromark.

- Spesielt uheldig er det dersom man kun leter etter «feilen» – og dermed også løsningen – hos ungdommene selv, og ikke ser på samfunnet eller kulturen de og vi er en del av. Der bør nok vi journalister tenke etter om vi har gjort en god nok jobb.
- Jeg er også langt på vei enig i Madsens teorier om at psykiske plager kan være smittsomme, i den forstand at det man fokuserer mye på, har en tendens til å vokse, både individuelt og på samfunnsplan.

- Imøtekommende

I 2015 inkluderte det private psykologsenteret HelpLink i Oslo «flink pike-syndrom» i sitt tjenesterepertoar. Ole Jacob Madsen sa i desemberutgaven av Psykologtidsskriftet at han synes det er etisk problematisk at man sømløst inkluderer en pseudodiagnose i tjenesterepertoaret sitt på linje med angst og depresjon, fordi en ny nisje i markedet åpner seg.

Psykolog Saher Sourouri ved HelpLink psykologsenter synes det er fint at Ole Jacob Madsen er kritisk til nye diagnoser og sykdomstermer som oppstår.

- Jeg er kritisk selv, forteller han til Psykologtidsskriftet.
- Bakgrunnen for at jeg skrev artikkelen om FPS («flink pike-syndrom», red. anm.), er at vi alltid er blitt kontaktet av folk som bruker det begrepet til å beskrive seg selv, og lurert på om vi kan hjelpe dem. Til slutt valgte jeg å skrive den artikkelen, for å ha informasjon å gi dem, opplyser Sourouri.

Som kliniker anser han det som sin oppgave å være imøtekommende til det språket pasienten bruker til å beskrive seg selv og sine plager.

- Jeg er ikke overbevist om at å fortelle folk at det de sier er pseudodiagnose, og be dem skjerpe seg og heller lese bøkene til Ole Jacob Madsen og Svend Brinkmann, er en bedre måte å møte dem på.

Ungdata

Ole Jacob Madsen kommer i boka og i intervjuet med Psykologtidsskriftet også med direkte kritikk mot forskerne bak Ungdata-undersøkelsene, Mira Aaboen Sletten og Anders Bakken.

- Argumentet deres er at dersom Ungdata skulle komme til å sykeliggjøre unge, så ville flere helsearbeidere rundt om i Norge ha sagt fra. Her tror jeg de har for stor tillit til helsesøstre og psykologer, sa Madsen blant annet.

Forskerne Anders Bakken og Mira Aaboen Sletten ønsker ikke å kommentere Psykologtidsskriftets intervju med Madsen, skriver de på e-post til Psykologtidsskriftet.

LES OGSÅ

- Madsen bommer på kritikken

Jeg ser ikke mye galt i å hjelpe folk til å tenke annerledes så lenge folk opplever det nyttig i situasjoner som kan være litt vanskelige.

TEKST

Øystein Helmikstøl, journalist i Psykologtidsskriftet